

Dou
45

ΚΑΛΠΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΕΝ ΤΗ

ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΑ

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. J.
A. Douglas ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Southwark
ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουα-
ρίας, τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως, τοῦ Μητροπολίτου
Τραπεζοῦντος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου
Συρίας καὶ πολλῶν διακεκριμέ-
νων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πο-
λιτικῶν τῶν Ἀνατολικῶν καὶ
Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, 12
Μαρτίου (ν. ἡ.) 1920.

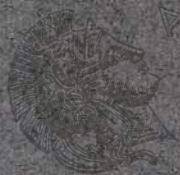
ΕΩΣ ΠΟΤΕ :

1763

1920

АКАДЕМИЯ

СОЮЗ ССР

«Καίειδον, και ἰδοῦ ἵππος χλωρὸς, και ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, και ὁ ἄδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ και ἐδόθη αὐτοῖς ἔξουσία κτείνειν ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ρομφαίᾳ και ἐν λιμῶ και ἐν θανάτῳ, και ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς» (Ἀποκάλυψις στ'. Β.)

Ἡ ἀνακαλουμένη ὑπὸ τῶν ὀλίγων τούτων ἀπλῶν λέξεων ὀπτασία ὑπερβαίνει τὴν φαντασίαν μας. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκονίσωμεν οὔτε τὸν θάνατον καλπάζοντα μὲ ἔξουσίαν πρὸς τὴν σφαγὴν, οὔτε τὸν ἄδην, ὅστις τὸν ἀκολουθεῖ, και ὅστις πλήσει μὲ τὴν φρίκην τοῦ λιμοῦ και λοιμοῦ ὅσους διέφυγον τὴν μάχαιραν, μέχρις οὔ ἐπὶ τέλους τὰ ἄγρια θηρία καταβροχθίσουν ἐξ ἴσου και τὰ θνήσκοντα λείψανα και τὰ ἤδη νεκρά!

Ἀλλὰ πράγματι ὁ καταστροφὴ τοῦ θανάτου και τοῦ ἄδου ἤρχισεν πολὺ πρὸ ὀκτῶ ἑκατονταετηρίδων εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας και εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ κορύφωμά του κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον. Δὲν ἔπαυσε μὲ τὴν ἀνακωχήν.

Ἡ ὑπερτάτη φρίκη, τὴν ὁποίαν ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς μας, πραγματοποιεῖται εἰς τὰς τελευταίας τῆς πράξεως, ἐνῶ εἴμεθα ἐνταῦθα συνηθροισμένοι.

Ποία ἢ ἐξήγησις τῶν αἰφνιδίων ἐκείνων ποταμῶν αἵματος, οἱ ὅποιοι κατὰ διαλείμματα κατὰ τὴν

τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα διεμόρφωσαν ἐν τῇ ὑλόφρονι Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ σχεδὸν δημοσίαν βεβαιότητα ὅτι ἐξ ὑπολογισμοῦ ἐθανατώθησαν ὑπὲρ τὸ ἐν ζκατομμύριον Ἀρμένιοι, Ἑλληνες καὶ Σῦροι;

Πῶς ἐξηγοῦνται αἱ θανατηφόροι ἐκεῖναι πορεῖαι, κατὰ τὰς ὁποίας, ὡς ὁ Γερμανὸς αὐτόπτης μάρτυς *Wengel* λέγει, «αἱ ὅλον ἐλάττουμεναι ὁμάδες τῶν θυμάτων ὠδηγοῦντο ἀκαταπαύστως γυμνόποδες ἑκατοντάδας μιλίων ὑπὸ καυστικὸν ἥλιον, διὰ μέσου πετρωδῶν στενοπορειῶν, ἀνὰ πεδιάδας ἀχανεῖς, ἐξησθενημένοι ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, διὰ σταθμῶν ἡμιτροπικῶν εἰς ἔρημον ὀλέθρου, ὅπου ἀπέθνησκον σφαζόμεναι ὑπὸ Κούρδων, ληστευόμεναι ὑπὸ χωροφυλάκων, τυφεκιζόμεναι, κρεμάμεναι, δηλητηριαζόμεναι, μαχαιρωνόμεναι, θεριζόμεναι ὑπὸ ἐπιδημιῶν, πνιγόμεναι, ἀποθνήσκουσαι ἀπὸ τὸ ψῦχος, τὴν δίψαν τὴν πείναν, τὰ δὲ σώματά των ἀφίνοντο νὰ σαπίσουν ἢ νὰ καταβροχθισθοῦν ὑπὸ τῶν θηρίων;»

Πῶς δύνανται νὰ ἐξηγηθοῦν αἱ μεθοδικαὶ δολοφονίαι αἱ λαμβάνουσαι χώραν ἀπὸ Νοεμβρίου τοῦ 1918, αἱ συμβαίνουσαι σήμερον σφαγαὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀδάνων, τὰ θύματα τῶν ὁποίων ἤδη ὑπερβαίνουν τὰς 15 χιλιάδας χριστιανῶν καὶ πολὺ δυνατόν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων νὰ ἀριθμηθοῦν εἰς 200,000;

Τὸ νὰ καταγγέλλῃ τις ἐν ἔθνος ἴσως εἶνε ἀδύνατον, ἀλλὰ νὰ καταγγέλλῃ ἠθικόν τι σύστημα εἶναι καθήκον.

Ἄν, ὡς ὁ κ. «*Росск*» τὴν περιέγραψε πρὸ 160

ἐτῶν, ἢ Ὀθωμ. Αὐτοκρατορία εἶναι, καὶ ἦτο πάν-
 τοτε, τὸ «Κράτος τοῦ Γόου», ἂν ἐντὸς μιᾶς ἑκατον-
 ταετηρίδος τὸ Τουρκικὸν ἔθνος δὲν παρεφρόνει συνε-
 πεία παροδικῶν παροξυσμῶν φανατισμοῦ, ἀλλ' ἐσ-
 κληρύνθη μὲ τὴν πολυχρόνιον ἤδη ἔξιν τῆς σφαγῆς,
 ἂν ὑπὸ τὸν ἐφιάλτην, τὸν ὁποῖον μᾶς γεννοῦν σο-
 βαραὶ καὶ ἀξιόπιστοι ἐκθέσεις, οἷαι αἱ ἐκδοθεῖσαι
 ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἡμετέρου
 λόρδου *Brace*, ὀπισθοχωροῦμεν πρὸ τοῦ κολοσσοῦ
 τῆς θηριωδίας, πρὸ τῆς ὁποίας ὁ ἀπὸ κρανίων κα-
 τεσκευασμένος μυθώδης θρόνος τοῦ Ταμιρλάνου κα-
 ταντᾶ μηδαμινότης, ἂν ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν ἑκατον-
 τᾶδων χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ νεανιῶν, οἱ ὁποῖοι κατε-
 κρεουργήθησαν, περὶ τῶν δεκάδων χιλιάδων βρε-
 φῶν, τὰ ὁποῖα κατεπατήθησαν ὑπὸ τοὺς πόδας ἀν-
 θρώπων καὶ ἵππων, περὶ τῶν μυριάδων γυναικῶν
 καὶ μικρῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἀπέθανον ἐν ἀνεκ-
 φράστῳ αἰσχύνῃ καὶ πόνῳ καὶ τὰ σώματά των ἠκρω-
 τηριάσθησαν μετ' ἀκαταλήπτου θηριωδίας κατόπιν
 παρατεταμένου θανάτου· ἂν μόνον τὸ παρελθὸν θέ-
 ρος οἱ ἔλληγες πρόσκοποι Ἀϊδινίου πνιγόμενοι ἀπὸ
 δάκρυα, προσεπάθουν ἐν τούτοις νὰ τραγουδήσουν
 τὸν Ἐθνικὸν τῶν Ὑμνον, καθ' ὃν χρόνον ἀπέθνη-
 σκον τρομερὸν θάνατον μᾶλλον παρὰ νὰ ἀτιμάσουν
 τὴν πίστιν καὶ τὸ ἔθνος των, ἂν μόνον κατὰ τὸν
 παρελθόντα μῆνα 140 μικρὰ ἀρμενόπεδα ἄρρενα
 ἐμανδρίσθησαν εἰς μίαν οἰκίαν πρὸς σφαγὴν, τοῦρ-
 κὸς τις ἀρχηγὸς ὠδήγει τὴν χεῖρα τοῦ πενταετοῦς
 υἱοῦ του νὰ κόψῃ τὸν λαμὸν ἐνὸς βρέφους ἀρμενίου

καὶ τὸν διέτασσε νὰ γευθῆ ἡ χριστιανικὸν αἷμα. ἂν ὁπουδήποτε ὁ τοῦρκος εἶνε κύριος τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν τοιαῦτα γεγονότα διεπράχθησαν, διαπράττωνται καὶ, ἂν μὴ ἰσχυρὰ καὶ ταχεῖα ἐνέργεια ἐπέλθῃ, βεβαίωτα θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ διαπράττωνται, πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξήγησίν των, ὅχι εἰς τὴν ἐγκληματικὴν μανίαν ἢ αἰσχροσύνην τῶν ὀλίγων, ἀλλ' εἰς τὴν κατάστασιν τῆς διανοητικότητος ἣτις εἶνε κοινὴ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος.

Ἡ μακρὰ ἄλυσις τῶν σφαγῶν Σέρβων, Βουλγάρων, Ἑλλήνων Ἀρμενίων, Σύρων ἠδυνήθη νὰ ἐξελιχθῆ κατὰ τὰ παρελθόντα ἑκατὸν ἔτη μόνον διότι ἤξιουν αἱ σφαγαὶ αὗται τὴν ἐπικύρωσιν μιᾶς δυνάμεως ἐπιγείου, ἣτις ὑπῆρξε πάντοτε ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ὑψώνῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἔργα τοῦ οὐρανοῦ ἢ νὰ τὸν υποβιβάσῃ εἰς πράξεις τοῦ Ἄδου.

Ἡ δύναμις αὕτη εἶνε ἡ Θρησκεία.

Ἡ Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ἕκαστος θρησκευτικὸς διωγμὸς ἔχει εἰς τὸ βάθος πολιτικὸν τοιοῦτον καὶ ὅτι ἕκαστος πολιτικὸς διωγμὸς μεταμορφώνεται εἰς θρησκευτικόν. Χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν συγχρόνους ὑποκινητὰς καὶ ἐκτελεστὰς τῶν περιοδικῶν σφαγῶν, τὸ τουρκικὸν ἔθνος ὡς ἐν ὅλον ὅσονδήποτε ὀπίσω καὶ ἂν εἶναι ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν, ποτὲ δὲν θὰ ἠνείχετο, οὔτε θὰ συνέπρατεν εἰς τοιαύτας φρικαλεότητας, ἂν, ὡς ἀντιλαμβάνονται οὗτοι τὸν Ἰσλαμισμόν, ὁ Μωαμεθανικὸς νόμος δὲν ἐδικαιολόγει καὶ δὲν ἐπεδοκίμαζεν αὐτούς.

Καὶ θὰ σταματήσω ἐνταῦθα ὅπως σᾶς παρακα-

λέσω νὰ σημειώσητε προσεκτικὰ, ὅτι δὲν κάμνω οὐ-
δεμίαν κατηγορίαν ἐναντίον τῆς θρησκείας τοῦ ἰσλάμ
καθ' ἑαυτήν. Εἶμαι πρόθυμος νὰ πιστεύσω — καὶ ποῖ-
ος ὑπῆκος τοῦ Βασιλέως Αὐτοκράτορος δὲν θὰ τὸ
πιστεύσῃ — ὅτι Μωαμεθανοὶ τῶν Ἰνδιῶν περὶ τῶν
ὁποίων οὐδὲν γνωρίζω, θὰ ἀπέρριπτον τὴν τουρκι-
κὴν διαστροφὴν τοῦ ἰσλαμικοῦ συστήματος. Δυνάμε-
θα μόνον νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς γενναιοτάτους ἐξ
αὐτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ὅπως ὀδη-
γήσουν τὴν Βρεττανικὴν σημαίαν εἰς τὴν νίκην καὶ
τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν θρίαμβόν της.

Ἡ πρόχειρος μικρὰ μου γνώσις περὶ τῶν Ἀρά-
βων μὲ πείθει ὅτι τὸ ἀπορρίπτουν. Ἐκατομμύρια
Μωαμεθανῶν ἐν Περσίᾳ, Ἰνδίαῖς καὶ Ἀραβοφώνοις
χώραις μᾶς λέγουν, ὅτι θεωροῦν τὸν τοῦρκον ὡς αἰ-
σχύνην καὶ κίνδυνον διὰ τὸν ἰσλαμισμόν. Ἄλλ' ἐὰν
ὑπάρχουν Μωαμεθανοὶ, οἵτινες, διότι, ὀρθῶς ἢ ὄχι,
ἀναγνωρίζουν τὸν τοῦρκον Σουλτάνον ὡς Καλίφην
τοῦ Ἀποστόλου Μωάμεθ, ταυτίζουν ἑαυτοὺς μὲ τὸ
τουρκικὸν σύστημα τοῦ ἰσλάμ, ἢ ἀπὸ μέρους αὐτῶν
ὑπεράσπισις τοῦ δυσυπερασπίστου δὲν δύναται νὰ
ἐπιτραπῇ ὥστε νὰ διατηρήσουν αὐτὸ ἐν τῇ ὁμότητι
του.

Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ τοῦρκος
θεωρεῖ ἑαυτὸν ἠθικῶς ἐλεύθερον καὶ περισσότερον
ὑπόχρεον νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς χριστιανούς τῆς αὐτο-
κρατορίας του. Ὁ ἰσλαμισμὸς, ὅπως αὐτὸς τὸν ἀντι-
λαμβάνεται εἶνε κυρίως κοσμικὴ αὐτοκρατορία ἰδρυ-

θεῖσα καὶ κανονιζομένη ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἄλλὰχ, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, καὶ προωρισμένη νὰ ἐκτείνῃ τὰ ὄριά της διὰ τοῦ ξίφους μέχρις οὗ ἡ πρασίνη σημαία της κυματίσῃ ἀνά τὴν ὑφήλιον. Ὁ Μωαμεθανὸς εἶνε ὁ μόνος πραγματικὸς πολίτης της. Εἰς τὰς χώρας τῆς ἐξουσίας ταύτης οἱ ἐθνικοὶ, χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, δὲν δύνανται νὰ μετέχουν τῆς ἀδελφότητος, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ἴσα δικαιώματα μὲ αὐτόν. Ὁ Ἄλλὰχ, ὅστις ὀρίζει κάθε σκέψιν, λέξιν καὶ πράξιν, κάθε αἴσθημα καὶ συμβάν, πλάττει τὸν Μωαμεθανὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἰδικήν του καρδίαν, ἵνα εὐρίσκηται ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ, (1) ἀλλὰ πλάττει τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀνθρωπότητος διὰ καταδίκην ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ διὰ τὴν κόλασιν εἰς τὴν μέλλουσαν. Δι' ἓνα τοῦρκον λοιπὸν εἶνε ἀξίωμα, ὅτι ὁ Μωαμεθανὸς ἀνήκει εἰς διάφορον τάξιν δημιουργίας ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις· καθὼς ὁ ἄνθρωπος διαφέρει ἀπὸ τὸν χοῖρον, οὕτως ὁ Μωαμεθανὸς διαφέρει ὡς πρὸς τὰ νεῦρα ἀπὸ τοὺς μὴ Μωαμεθανούς.

Κατ' ἀκολουθίαν ἐν τῷ τουρκικῷ ἰσλαμισμῷ δὲν ὑπάρχει νόμιμος χῶρος διὰ τοὺς ἀπίστους. Ὁ μουσουλμᾶνος δύναται χάριν ὠφελείας νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν χωρῶν τῶν ἔξω τῶν καθιερωμέ-

---

(1) Salaam ἢ λέξις Moslem εἶνε ἡ παθητ. μετοχὴ τοῦ ρήμ. aslama

νων ὑπὸ τῆς ἰδίας του κυριαρχίας. Ἐγεινεν ἅπαξ τοιαύτη συνθήκη, πρέπει νὰ τηρηθῆ ἐντίμως. Οἱ Εὐρωπαῖοι χριστιανοὶ δύνανται νὰ διάγουν ἀσφαλῶς ἐν τουρκίᾳ. Ἄλλ' ὅταν τὸ «*Jehad*», ὁ ἱερὸς πόλεμος, κηρύσσεται ἔρχον τοῦ πιστοῦ μουσουλμάνου εἶνε νὰ σφάζῃ ὅλους, ὅσοι ἀνθίστανται εἰς τὸ ξίφος τοῦ ἰσλάμ, πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ἐξολοθρευθῆ τελείως ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸν πολυθεϊστὴν καὶ τὸν εἰδωλολάτρην. Ἐὰν ὁμως ὁ χριστιανὸς ἢ ὁ ἰουδαῖος ὑποταγῆ, πρέπει νὰ σωθῆ, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ τὸ «κτῆνος», ὁ ραγιαῖς τοῦ ἀληθοῦς πιστοῦ.

Προσέξατε δὲν λέγω ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἰσλαμισμὸς, ὅπως ὁ Μωάμεθ τὸν διεκήρυξεν, ὅπως ὁ Ἰνδὸς, ὁ Ἄραβ, ὁ Πέρσης τὸν πιστεύει, ἀλλὰ θέλω νὰ εἶπω ὅτι εἶνε ὁ ἰσλαμισμὸς, ὡς ὁ τουρκὸς τὸν ἀντιλαμβάνεται, λησμονήσας τὰ εὐγενῆ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ ἄραβος. Ἴδου ὁ ἰσλαμισμὸς ἐν τῇ σκληρᾷ καὶ περιφρονιτικῇ του μισαλλοδοξίᾳ, τὸν ὁποῖον, ὅταν ἀναλαβόντες τὸ ἔργον τῶν Καλιφῶν τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ, οἱ ὀσμανλῆδες σουλτᾶνοι κατέστρεψαν τὴν Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὴν καρποβριθῆ μητέρα τοῦ Δυτικοῦ μας πολιτισμοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν μητρόπολιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἔστησαν τὴν ἡμισέληνον ἐπὶ τοῦ ἀπαραμίλλου θόλου τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν ἀρχαῖον μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ τουρκὸς ἐνήργησε νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς ἀτυχεῖς χριστιανοὺς, τοὺς ὁποίους ἐκυρίευσεν. Οὐδεμία γλῶσσα δύναται νὰ ἀπεικονίσῃ

τὰς ἀνεκφράστους ὀμότητας τῆς «σκλαβιάς», ὑπὸ τὴν ὁποίαν Ἕλληνες, Σλαῦοι, Ἀρμένιοι, Σύροι καὶ Ἀσσύριοι, οἵτινες πρὸ πέντε αἰώνων — ὄχι, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πρὸ ὀκτὼ αἰώνων— κατήντησαν οἱ εἴλωτες τοῦ τουρκικοῦ ἰσλαμικοῦ, μόλις κατῴρθωσαν νὰ μὴ καταστραφοῦν ἐντελῶς, καὶ ὅστις ἰσλαμισμὸς μετέβαλεν εἰς μεγάλην ἔρημον τὰς ἱστορικὰς ἐκεῖνας χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀκόμη χαρακτηριστικῶς ἑλληνικὰς, καὶ αἵτινες ὑπῆρξαν ποτὲ αἱ πλουσιώταται, αἱ πολυπληθέσταται καὶ προοδευτικώταται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἔχει κατασυντρίψει τὰ ὅλον ἐξαφανιζόμενα ἀπομεινάρια τῶν ἀρχαίων τῆς πληθυσμῶν, ἕως ὅτου ὑπελείφθη εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας μόνον ἡ φυσικὴ τῶν ἰδιοφυΐα καὶ ἡ χριστιανικὴ πίστις, χάριν τῆς ὁποίας ἐθεώρησαν κέρδος νὰ διατηρηθοῦν ἕστω καὶ χειρότεροι σκλάβων.

Δι' ὅλων ἐκεῖνων τῶν ταλαιπωρημένων ἐτῶν ζωῆς ἐν θανάτῳ καὶ θανάτου ἐν ζωῇ, ἡ ἀπλῆ ἐκφώνησις ἐκ τοῦ κορανίου «οὐδεὶς Θεὸς ἐκτὸς τοῦ Ἀλλάχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ προφήτης του»(2) θὰ τοὺς καθίστα ἐλευθέρους πολίτας τῆς ἰδίας τῶν πατρίδος. Τῇ δε κακέισε — ὡς μορτυροῦν οἱ ἀξιολύπητοι. Σταυριῶται, οἱ οὕτως ὀνομαζόμενοι τοῦρκοι, οἵτινες ἐν κρουπτῷ ἀκόμη τιμοῦν τὰ Σύμβολα τοῦ χριστιανικοῦ, οἱ ἀπόγονοι ἐκεῖνοι τῶν χριστιανῶν,

(2) Ar Ressel τ. ἔ. Ἀπόστολος.

οἱ ὅποιοι εἰς παρελθούσας καὶ λησμονηθείσας γενεὰς κατεβλήθησαν ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν καὶ ἔκλιναν τὸ γόνυ ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν καρδίαν εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν— τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ ἦτο περισσότερον ἢ ὅσον νὰ τὸ φέρῃ τὸ σαρκίον, καὶ ὁ τύρανός ἐκέρδιζε τοὺς προσηλύτους του. Ἔχει οὗτος ἐκβιάσει τοιαύτας ἐκφωνήσεις διὰ τῶν χειλέων ἀπὸ μυριάδας κατὰ τὰ παρελθόντα ὀλίγα ἔτη. Καταγίνεται καὶ σήμερον νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἰδίαν ἀπὸ ἄλλους.

Ἄλλὰ ἂν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ πληρώσουν πλήρη τὴν ποινὴν διὰ τὴν πίστιν τῶν ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑλικά, τὰ ὅποια θεωρεῖ πολύτιμα ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶνε ὁ ἄριστος τῆς ζωῆς ἐν τῇ γνώσει, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ νὰ κινώμεθα πρὸς ὑψηλὰ ἰδεώδη, ἐν τῇ δυνάμει νὰ μετέχωμεν τῆς προόδου, νὰ βοηθῶμεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ἔχουσι πληρώσει εὐχαρίστως, τὴν ἔχουσι πληρώσει ἀληθῶς μὲ πληρωμὴν μακροχρόνιον καὶ μὲ τὰς βραδείας σταγόνας τοῦ αἵματος τῆς καρδίας των, σχεδὸν μέχρι τοῦ τελευταίου κοδράντου.

Οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ἀσσύριοι, ἐπὶ πέντε ἢ ὀκτὼ αἰῶνας δεμένοι σφικτὰ εἰς τὴν κόλασιν, ὅπου ἐσύρθησαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν των, ὑπέφερον ὅλας τὰς βασάνους καὶ στερήσεις τοῦ κάτω κόσμου, ἀπεστερήθησαν «τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ εὐχαρίστου ἀέρος», ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦρκος ὑπῆρξεν ἀνίκανος νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ τὴν μνήμην, ἣν εἶχον τοῦ παρελθόντος των καὶ τὴν ἐλπίδα διὰ τὸ μέλλον των.

Ἐφύλαξαν ἑαυτοὺς πιστοὺς καὶ εἰς τὸ ὄνομά των καὶ εἰς τὴν πίστιν των.

Αἱ ἀπειράριθμοι ἑκατόμβαι τῆς τελευταίας ἑκονταετηρίδος ἀποτελοῦν φρίκην ἐντονωτέραν οὐχὶ ὁμῶς φοβερωτέραν, περισσότερον ἀηδῆ, οὐχὶ ὁμῶς περισσότερον ἐκκλητικὴν ἀπὸ τὰ πάντοτε ἐκτεταμένα καὶ παρατεταμένα μαρτύρια ἐκεῖνα. Φέρουν ὡς ἐπιχείρημα τοῦ ὅτι ὁ τοῦρκος εἶνε ἀνεξιθρησκος, διότι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐξωντώθησαν. Ἀνεξιθρησκος! Ἡ τουρκικὴ ἀνεξιθρησκεία εἶνε ἡ ἀνοχὴ τῆς σπάθης κρεμαμένης ἀπὸ τριχᾶ, ἡ ἀνοχὴ τοῦ κυρίου, ὅστις ἀνέχεται νὰ βλέπῃ τοὺς σκλάβους του νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἐργάζονται ὑπὸ τὸ φόβητρον τοῦ πάντοτε παρόντος θανάτου.

Ἄν οἱ χριστιανοὶ, οἱ ραγιάδες τῆς τουρκίας ἐπετράπησαν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν γενέθλιόν των, ἐπετράπησαν διότι ὁ κατακτητῆς των εἶχεν ἀνάγκην καὶ αὐτῶν καὶ τῶν γυναικῶν των, τῶν υἰῶν καὶ θυγατέρων των, χάριν τοῦ συμφέροντος ἢ καὶ τῆς ἡδονῆς του. Ἀληθῶς τοὺς μετεχειρίσθη ὡς τὰ ὑποζύγια του. Τοὺς ἐστιγματίξε με δусаρέστους συνηθείας ἐνδυμασίας καὶ ἀγωγῆς, συμπτώματα βαθυτέρας πίεσεως. Τοὺς ἐπέβαλε νὰ πληρώνουν ἐτησίους φόρους, διὰ τὴν εἰσπραξίν των ὁποίων τοῖς ἐχωρῆγει τὴν ἄδειαν νὰ ζήσουν ἀκόμη ἓν ἔτος. Ράπισμα εἰς μουσουλμᾶνον ἐπληρώνετο διὰ θανάτου. Μαρτυρία χριστιανοῦ κατὰ μουσουλμάνου δὲν ἠδύνατο νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Ἐκατὸν τοιοῦτοι σκληροὶ νόμοι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ραγιάδες δὲν ἦσαν τίποτε ἀπέναντι

τοῦ κορυφώματος τῆς ὠμότητος τοῦ «φόρου τοῦ αἵματος» ἢ μνήμη τοῦ ὁποίου ἐπέρχεται εἰς τὰς ἐλληνικὰς χώρας, ὡς ἡ μνήμη ἐνσαρκωμένου δαίμονος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος, κατ' ἐκλογὴν τοῦ Σουλτανικοῦ πράκτορος οἱ Ἕλληγες πατέρες καὶ μητέρες ὄφειλον νὰ παραδώσουν ἐν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ τέκνα των, κάτω τῶν πέντε ἐτῶν, καὶ ὄφειλον νὰ γνωρίζουν ὅτι τὸ παρέδιδον διὰ πάντα, τὸ παρέδιδον νὰ ἐκγυμνασθῇ ὡς μουσουλμᾶνος στρατιώτης, νὰ ζήσει καὶ νὰ ἀποθάνῃ Γενίσαρος.

Τὸ μέσον της καταπίεσέως τῶν κατεσκευάζετο ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν χριστιανῶν αὐτῶν.

Εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ τοῦρκος κύριός των ἐνεδύετο μὲ τὸ μαλλίον των, ἔπινε τὸ γάλα των, ἔτρωγεν αὐτὴν τὴν σάρκα των καὶ τοὺς ἔσφαζεν κατὰ βούλησιν. Ἐὰν δὲν τοὺς ἐξωλόθρευσε, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῇ ἀνικανότητί του πρὸς τὸν πολιτισμὸν —διότι ὁ τοῦρκος παραμένει ἐν τῇ νομαδικῇ καταστάσει μὲ ἰδιοφυΐαν μόνον πρὸς καταστροφὴν— δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ χωρὶς αὐτοὺς, καὶ ὅτι ὁ ἰσλαμισμὸς, ὡς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζε τὸ ἀπέτρεπε.

Τοιοιτοτρόπως ἡ μακρὰ τραγωδία ἐξελίσσετο ἕως ὅτου πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἡ διάθεσίς του μετεβλήθη.

Ὅτε ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἡ τουρκικὴ δύναμις ἐξησθένει καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἐνεδυναμοῦτο, ἐστράφη μεμανίαν πρὸς τοὺς

υποδούλους, τούς όποιους έφοβεΐτο διδαχθείς υπό τής σκληράς του συμπεριφοράς.

Οί Σέρβοι και οί Έλληνες τής Βαλκανικής Χερσονήσου έτόλμησαν ν' άγωνισθοΐν υπέρ τής έλευθερίας των και ήλευθερώθησαν. Έντός μιās και μόνης έβδομάδος έκρέμασεν έξω τής θύρας του ναοΐ τον συμβολικόν άρχηγόν των, τον Πατριάρχην Γρηγόριον, γέροντα εύγενή, κατά την ήμέραν του Πάσχα, κατά την ώραν τής θείας εύχαριστίας και έσφαξε 200,000 Έλλήνων, άνδρας και γυναΐκας, άρρενα και θήλα, βρέφη εις τὸ λίκνον, εις την Σμύρνην, Χίον και Κωνσταντινούπολιν.

Έκτοτε έσκληρύνη άδυσωπήτως και άνηλεως έν τῇ ψυχρά, σταθερά και προμελετημένη πολιτικῇ του πρὸς έξόντωσιν αὐτῶν.

Αί ώμότητες εναντίον τῶν Βουλγάρων του 1876, αΐ έν Μακεδονία άτιμΐαι, αΐ σφαγαΐ αΐ σχεδιασθεισαι και εκτελεσθεισαι υπό του 'Αβδουλ Χαμητ, αΐ σφαγαΐ τῶν 'Αδάνων και αΐ άλλαι, αΐ γενόμεναι υπό τῶν νεοτούρκων, τῶν έρυθροτέρων κληρονόμων του 'Ερυθρου Σουλτάνοι, τον όποιον οΐτοι έξειθρόνισαν, όλα ταΐτα δέν ησαν παρὰ έπεισόδια στερεοτυποΐντα την πολιτικῇ των.

Ο μέγας δέ πόλεμος παρουσίασε μιάν αυτόδηλον συστηματοποιημένην έπιχείρησιν, ίνα φέρωσι την πολιτικῇ των εις τὸ καρύφωμά της, τὸ πρᾶγμα έπιβεβαιοΐται και δέν επιδέχεται συζήτησιν.

Ἴδου ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος(3) ὅπως ὁ κύριος *Morgenthau* — Πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Ἰουδαῖος ὁ ἴδιος — ἐξαγγέλλει τὴν κατηγορίαν: «Ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι μουσουλμᾶνοι ἀρχηγοὶ ἐσφαξοὺν τοὺς ραγιαδες, δὲν θὰ ἀπέμενε χριστιανικὸν ζήτημα ἐν τουρκίᾳ. Τὸ λάθος ἦτο τρομερόν. Οἱ σημερινοὶ τουρκοὶ πολιτικοὶ πρέπει νὰ τὸ ἐπανορθώσουν. Ἦθελον νὰ ἐξολοθρεύσουν ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, Συρίους, Ἀρμενίους καὶ ἄλλους χριστιανούς καὶ νὰ ὀδηγήσουν μουσουλμάνους εἰς τὰς οἰκίας των. Οὕτως ἡ τουρκία ἐπὶ τέλος θὰ ἀπέβαινε ὀλοτελῶς μουσουλμανικὴ καὶ τουρκικὴ. Τούτου γενομένου, ὁ ὑπόλοιπος μουσουλμανικὸς κόσμος, Ἀραβες, Ἀφρικανοὶ, Πέρσαι Μουσουλμάνοι Τουρκομάνοι καὶ Ἀφγανοὶ, Μογγόλοι καὶ Ἰνδοὶ θὰ προσελκύντο πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Καλιφεΐαν, θὰ ἀνεγεννᾶτο ὁ τουρκικὸς ἰσλαμισμὸς, ὁ ὁποῖος θὰ ὑπερέβαλλε τὴν Αὐτοκρατορίαν τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ θὰ ἐκυριάρχει τοῦ κόσμου

Διὰ τοῦτο ὁ Ἐμβέρ, ἀκμαῖος ἀπὸ τὸν καθαρόν τοῦ προσκυνήματός του ἐν Μέκκᾳ, διεκήρυξεν ὅτι δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ τοὺς χριστιανούς, ἐντὸς μουσουλμανικῆς χώρας καὶ ὁ Ταλάτ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1918 πρόθυμος νὰ σταχυολογήσῃ καὶ τὰ δευτέρα

(3) «The secrets of the Bosphorus Bl. 191.

χόρτα τοῦ θερισμοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐθέρωσε καὶ
 κανχώμενος ὅτι θὰ διηυθέτει τὸ ζήτημα ἅπαξ διὰ
 παντὸς, ἔγραψεν ἰδία χειρὶ διάταγμα, ὅπως ὅλοι οἱ
 Ἀρμένιοι ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι τῆς χώρας, ἄνω τῶν
 πέντε ἐτῶν, μεταφερθοῦν ἔξω τῶ πόλεων καὶ σφα-
 γοῦν». Δύνασθε νὰ ἴδητε τὸ αὐτόγραφον ὁμοίωτον
 τοῦ ἐγγράφου μὲ τὰ αὐτόγραφα εἰκοσάδος ὄλης, ἐμ-
 πορικοῦ τύπου, ἐφαιμίλων ἐγγράφων, σύντομον, γυ-
 μνὸν καὶ ἀναίσχυντον, εἰς τὸ τρομερώτατον ἀπὸ πολ-
 λὰ τρομερὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα σηκώνουν τὴν ἄκραν
 τῆς αὐλαίας, ἢ ὁποῖα ἔπρεπεν αἰωνίως νὰ κρύπτη
 τὴν ἀνέκφραστον φρίκην διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα
 οὔτε σεῖς οὔτε ἐγὼ δυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶ-
 μεν [— Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ναῖμ βέη—]
 Τοῦρκος ὑπάλληλος ὡς ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπὶ
 τῆς μετατοπίσεως ἐπιτροπῆς ἐν Χαλεπίῳ, τοῦ
 ὁποίου ἡ ἀγανάκτησις ἔφθασε σχεδὸν εἰς παραφρο-
 σύνην ἕνεκα τῶν θηριωδιῶν (τὰς ὁποίας ἐκλήθη νὰ
 διοργανώσῃ). Ὁ Ταλαὰτ, ὁ Ἐνβέρ. ὁ Χαλήλ, ὁ Χακ-
 κή, ὁ Μουσταφᾶ Χαλίλ Ἀβδοῦλ Χαλίλ καὶ οἱ λοι-
 ποὶ λέγονται ὅτι εἶναι ἐλευθερόφρονες.

Ἐὰν ἀμβάλλετε ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ διατι τὸ
 τουρκικὸν ἔθνος ἐν συνόλῳ ἐπεδοκίμασεν, ἐπεκύ-
 ρωσε καὶ ἐξετέλεσε τὸ διάταγμά των πρέπει νὰ εὐ-
 ρεθῇ εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι διοι-
 κοῦν τὴν τουρκικὴν διανοητικότητα, ἐνθυμηθεῖτε ὅτι

κατὰ τὸν τουρκικὸν θρησκευτικὸν νόμον, ὅστις παρ' ὄλην τὴν πανηγυρικὴν κωμωδίαν τοῦ Χαμητικοῦ Συντάγματος ἐπικρατεῖ ὅπου ὁ τοῦρκος διοικεῖ, ἡ τιμωρία τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Ἰσλαμισμὸν εἶναι θάνατος, ἢ ἐξετάσατε τὴν προσευχὴν, ἣτις ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν τουρκοπαίδων καθ' ἐκάστην « ὦ! Ἄλλὰχ, ἐξάλειψον τοὺς ἐχθρούς σου τοὺς ἀπίστους (δηλ. τοὺς χριστιανούς) καὶ εἰδωλόλατρας. Ὁρφάνευσον τὰ παιδιά των, καὶ μόλυνε τοὺς οἴκους των. Οἱ πόδες των ἄς τρέμουν, δίδε εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας των τὰ τέκνα των, τὰς οἰκογενείας των, τοὺς ἀδελφούς των, τοὺς φίλους των, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ τὴν φυλὴν των τὸν πλοῦτον των καὶ τὰς γαίας των ὡς λείαν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους.» Ὁ χαρακτήρ ἐνὸς ἔθνους διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν οἰκογενειῶν του καὶ τῶν σχολείων του. Καθὼς ἕκαστος Δυτικὸς Εὐρωπαῖος, ἀδιάφορον ἂν ἀρνεῖται τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ δὲν παραδέχεται τὴν ἠθικὴν τῆς, κατέχεται ὑπὸ τῆς ιδέας, ὅτι ἅπαντες εἴμεθα ἴσα ἐλεύθερα μέλη παγκοσμίου ἀδελφότητος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ τοῦρκος κατέχεται ἀπ' αὐτῆς τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι ὁ χριστιανὸς ραγιαῦς εἶναι κατωτέρας καταγωγῆς, ἀνάξιος ἴσης ἀδελφωσύνης εἰς τὰ ὑλικά καὶ πνευματικά, μέλος ἰδιαιτέρας φυλῆς, τὸ νόμιμον ἀντικείμενον τῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς του, τὸν ὅποιον ἐν εὐκαιρίᾳ δύναται νὰ κακομεταχειρισθῇ, βασανίσῃ, καταστρέψῃ καὶ ἀδικήσῃ.

Καὶ ἐδῶ παρακαλῶ νὰ σημειώσητε ὅτι δὲν ἐπιρ-

ρίπτω ὅλα ταῦτα εἰς τοὺς Μοσλουμάνους ἐν γένει, ἀλλ' ἰδιαιτέρως εἰς τὸν τοῦρκον καὶ μόνον τὸν τοῦρκον. Δὲν εἶνε περιστατικὸν θρησκευτικοῦ ἀγῶνος τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Ἰνδοὶ περιεγέλων τὸν προκηρυχθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἱερὸν πόλεμον κατὰ τὸ 1914 καὶ τὸν εἶπον ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς δὲν ἦτο ἱερὸς, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ τοῦρκοι ἐπελήφθησαν τῆς κηρύξεως ἐκείνης νὰ ἀφιερῶσιν εἰς πόλεμον μέχρις ἐσχάτων, ὄχι κατὰ τῆς Συνεννοήσεως ἀλλὰ κατὰ τῶν ὑποδούλων χριστιανῶν εἶναι ἀπόδειξις τῆς κατὰ πνεῦμα διαφορᾶς μεταξὺ τῶν τούρκων καὶ μὴ τούρκων μουσουλμάνων.

Πράγματι ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο περὶ πανούργου, ἀσώτου καὶ δολίου πολιτικῆς προπαγάνδας, οὐδεὶς τοῦλάχιστον ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ ἐφαντάζετο ὅτι ἡ κατηγορία ἐναντίον τῆς τουρκίας ἠδύνατο νὰ συγκλωσθῇ μὲ ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἰσλαμισμού. Ἐὰν ὁ συνταγματάρχης *Laurence*, ὅστις πιστευτῶς ἐννοεῖ τὸν Ἄραβα, ἔχει δίκαιον, ὁ ἄραψ δὲν σκοτίζεται περὶ τῆς τύχης τῆς τουρκίας καὶ ὀλοτελῶς ἀπορρίπτει τὴν ἀξίωσιν τοῦ Σουλτάνου ὅτι εἶναι καλίφης τοῦ Ἰσλάμ. Ἡ ἐνεργητικὴ κίνησις ἐν Ἰνδίας, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐθνικισμού φαίνεται κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦτο ἐξ ἴσου τεχνιτὴ καὶ ἀτελέσφορος, καὶ ἂν εἶναι σήμερον σοβαρὰ λέγεται ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν Ἰνδικὴν ἐθνικιστικὴν προπαγάνδα.

Ἄλλ' οὕτως ἢ ἄλλως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐὰν ἐπιθυμεῖτε ἀπόδειξιν, ὅτι ἐν ὀνόματι τοῦ ἰσλα-

μισμοῦ καὶ δυνάμεις τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ συνέβησαν αἱ τρομεραὶ ἐκείναι πορεῖαι τοῦ θανάτου κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων ὑπερέβησαν τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀκμαζούσης πόλεως τοῦ Λονδίνου, θὰ σᾶς παρεκάλουν νὰ ἀναγνώσετε τὴν με ἀγανάκτησιν γραφεῖσαν ἔκθεσιν⁴) τὴν ὁποίαν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Γερμανὸς *Dr. Johannes Lepsius* ἐκεντήθη ἀπὸ λύπην περιπαθῆ καὶ ὀργῆν νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Κἀΐζερ τῷ 1915.

Ἄφ' οὗ μελετήσητε τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῶν «καταναγκαστικῶν ἀλλαξοπιστῶν» (ἐ ἀ. σελ. 281) δὲν θὰ ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ ἐθεωρεῖτο δεδικαιολογημένη, διότι ἐξετέλει τὴν τουρκικὴν ἐρμηνείαν τοῦ μουσουλμ. νόμου, ἀπαλλάσσει τὴν Τουρκίαν ἀπὸ ἐπικίνδυνον παρουσίαν χριστιανικῶν ἐμποδίων.

Θὰ ἀναγνώσητε ἐκεῖ πῶς τῷ 1915 κήρυκες διελάλουν ἀνά τὰς πόλεις καὶ χωρία ὅτι ὅσοι ἠσπάζοντο τὸν ἰσλαμισμὸν ἠδύνατο νὰ παραμείνωσι, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἦσαν πείσμονες θὰ ἐπήγαινον εἰς τὸν θάνατον, πῶς ἐτίθετο ζώνη μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν καὶ μουσουλμανικῶν συνοικιῶν, πῶς σκευῆ τῆς Ἁγ. Τραπέζης ἐβεβηλοῦντο, πόσον χαμερπῶς

(4) Le massacres d'Armenie. Le report secret du Dr. Johannes Kepsius. Président de la Deutsche Orient Mission et de la Société Germano Armenien Paris 1919.

ἐκκλησῖαι μετεβάλλοντο εἰς τεμένη, πῶς ἱερὰ σκεύη ἐμολύνοντο, πῶς ἱερεῖς πρὸ τοῦ θανάτου των ἠτιμάζοντο, πῶς ὁ τουρκικὸς ὄχλος ἦτο ἐλεύθερος νὰ κατάσχη τὰ ὑπάρχοντα τῶν χριστιανῶν, πῶς γυναῖκες καὶ παιδιά ἀπέθνησκον τῆς πείνης, ἀπὸ ραβδισμοῦ καὶ βασανιστήρια, ἐξαναγκασόμενοι νὰ ἀρνηθῶν τὸν Χριστὸν καὶ ἀρνούμενοι ἐλογχεύοντο, πῶς τρυφεραὶ νεάνιδες βία ἐσύροντο ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν Ὀρφανοτροφείων καὶ βία ἐγκαθίσταντο ἐν τοῖς χαρεμίοις Ὁ Dr. Yonan, ὁ Ἀσσύριος, μοὶ διηγεῖται ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὰ χαρέμια τοῦ Κουρδιστάν 40 ἕως 50 χιλιάδες Συρίων καὶ Ἀρμενίων γυναικῶν ἀρπαγείσων καὶ ὅτι τουρκικὴ ἐπιτροπὴ ἐξετάζει τὴν ὑπόθεσιν! πῶς παιδιὰ υἷοθετοῦντο ὑπὸ μούσουλμανικῶν οἰκιῶν μετὰ ἢ ἄνευ τῆς καταναγκαστικῆς συγκαταθέσεως τῶν γονέων των, πῶς ὁ γέρον Ἀρμένιος, Χαρουτιοῦν Τουρικιάν (ποῖον μαρτύριον ἐν ὅλῳ τῷ μακρῷ μας ἑορτολογίῳ δύναται νὰ ἔχη μεγαλυτέραν δόξαν; ἀπῆντα εἰς τοὺς ἱεροξεταστάς του. « Ἦμην χριστιανὸς νέος ὢν, τώρα γέρον θὰ τὸν ἀρνηθῶ; » καὶ ἐτινάχθη ἔξω καὶ ἐφονεύθη.

Τὰ μέγιστα ἐγκλήματα εἰς ὅλην τὴν ἱστορίαν διεπράχθησαν εἰς ὄνομα καὶ δύναμει τῆς θρησκείας.

Τί εἶναι τοῦτο τὸ ὁποῖον ἡμεῖς συνηθροίσθημεν ἐνταῦθα νὰ λύσωμεν καὶ ὑπὲρ οὗ προσευχόμεθα; ὑπὲρ τίνος τὰ ἀθλια καὶ φοβισμένα ἀπομεινάρια τῶν μαρτυρησάντων ἐθνῶν συνηγοροῦν μεθ' ἡμῶν; Νίαν σταυροφορίαν, ἵνα ὁ ἐπανιστάμενος Σταυρὸς

θριαμβεύση ἐπὶ τῆς καταλατουμένης Ἡμισελήνου; Μὴ γένοιτο! Τὰ ὄπλα ἡμῶν δὲν εἶναι τοιοῦτου ὀπλισμοῦ. Αἱ νίκαι τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιτυγχάνονται μόνον διὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς πίστεως καὶ προσευχῆς, τῆς Ἀδελφοσύνης καὶ Ἀγάπης. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι, ἐὰν ἤλλασον οἱ ὄροι, ἕκαστος τῶν ἐδῶ, ὅστις εἶναι ἀποφασισμένος νὰ σταματήσῃ τὴν σφαγὴν καὶ τερματήσῃ τὴν καταπίεσιν τῶν χριστιανῶν ἐν ὀνόματι ἐνὸς διαστρεφομένου ἰσλαμισμού, θὰ ἦτο ἐξ ἴσου ἀποφασισμένος νὰ σταματήσῃ καὶ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν καταπίεσιν μουσουλμάνων, ὑποφερόντων ἐν ὀνόματι ἐνὸς διαστρεφομένου χριστιανισμοῦ.

Ἐκδίκησιν; Ἀγχόνην τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Ταλαὰτ ἢ Ἐνβέρ ἢ Μουσταφᾶ Κεμάλ; τῶν παλαιοτούρκων ἢ τῶν νεοτούρκων, ἀντίποινα ἐναντίον μουσουλμανικῶν μειονοτήτων; Θεὸς φυλάξοι! Ἐὰν πρέπει νὰ τιμωρηθῶν οἱ ἔνοχοι, ἢ ζήτησις πρὸς τιμωρίαν πρέπει νὰ προέλθῃ ἐξ ἄλλων χειλέων καὶ οὐ χὶ ἐξ ἰδικῶν μας.

Ἐχομεν ἀπόψε μαζύ μας τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ζαβὲν, τὸν Ἀρμένιον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, καλοκάγαθον χριστιανὸν, ὅστις προὔτιμησε καὶ αὐτὸς τὴν πορείαν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ ἀγαθοῦ τούρκου, ἐξορισθεὶς εἰς Βαγδάτην, συνεμερίσθη τὴν τελείαν ἀπέλπιδα ὀδύνην τοῦ ἔθνους τοῦ ὁποίου αὐτὸς εἶναι ὁ συμβολικὸς πατήρ καὶ κεφαλή.

Ἐχομεν ἐπίσης τὸν Σεβασμιωτ. Χρῦσανθον, τὸν εὐγενῆ μητροπολίτην Τραπεζοῦντος, ὅστις ἀντέ-

στη πρὸς πᾶν ἀντίποινον ἐν τῇ περιοχῇ του κατὰ τὸν βραχὺν θρίαμβον τῶν Ρώσσω, ὅστις μοι διηγείται ὅτι εἶδεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὸν ἐκπατρισμὸν 150,000 ἐκ τοῦ ποιμνίου του καὶ ὅστις γνωρίζει ὅτι διὰ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἡ ἀπαγωγή των ἐσήμαινε θάνατον.

Ἐνταῦθα εἶναι ἐπίσης ὁ ἀγιώτατος *Barsaum* ὁ πεπαιδευμένος ἀποστολικὸς Σῦρος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, τὸ ποιμνιον τοῦ ὁποῦ τὴν στιγμὴν ταύτην σφαγιάζεται ἐν Κιλικίᾳ.

Ἐπίσης τὴν κυρίαν *Surma d' Mar Shimun*, ἐκ τοῦ ποτὲ μεγάλου καὶ περιφήμου Ἔθνους τῆς ὁποίας τὸ 113, τῆς ὁποίας ὁ ἀδελφὸς, ὁ Πατριάρχης *Mar Shimun* ἐθανατώθησαν ἐν ὀνόματι τοῦ τουρκικοῦ ἰσλαμισμού. Δὲν ἦλθον εἰς τὸ Λονδίνον νὰ ζητήσωσιν ἐκδίκησιν. Δὲν θέλουσιν ν' ἀνταποδώσουν τὰς βασάνους των εἰς μουσουλμάνους ἄνδρας, γυναῖκας ἢ παιδία· ὅτι ζητοῦν εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν ποιμνίων των, ἐλευθερία νὰ ἀναπνέουν, νὰ κινῶνται καὶ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀγαποῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἀπέθανεν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ διὰ τὸν Ὅποιον οἱ πατέρες των καὶ αἱ μητέρες των ὑπέφερον καὶ ἀπέθανον, καὶ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ὅποιοῦ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ ἀποθάνουν.

Ἐπάρχει εἷς καὶ μόνον τρόπος ἵνα τοὺς ἀποδοθῇ ἐλευθερία· φάρμακα ἐπὶ χάρτου δὲν ἀρκοῦν. « Ὁ καρκίνος πρέπει νὰ ἐξολοθρευθῇ ». Ὁ Σουλτᾶνος πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Χριστιανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ζυγὸς τοῦ τούρκου

πρέπει ἅπαξ διὰ παντός νὰ ἀποτιναχθῆ ἀπὸ τὸν ραγιά» τὸ ὄνειρον τοῦ τουρκικοῦ ἰσλαμισμού, ὡς κατακτητοῦ τῆς Οἰκουμένης, πρέπει νὰ διαγραφῆ διὰ παντός.

«Ἄς κυβερνοῦν οἱ τοῦρκοι ἑαυτοὺς» ἔκραξε ὁ Gladstone πρὸ τεσσαράκοντα αἰμοσταγῶν ἐτῶν, «δὲν πρέπει νὰ κυβερνοῦν πλέον χριστιανούς.»

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας αἱ εὐγενέστεραι ψυχαὶ ἀπήχουν τὴν φωνὴν ἡκεῖνην· ἡ Βρεττανία ἐνεκεντρίσθη μὲ τὸ πῦρ μιᾶς μεγάλης ἀποφάσεως.

Ὁ Gladstone καὶ Brighl Newman, Liddon Scott Hotland καὶ Macoll ἀναπαύονται εἰς τοὺς τάφους τῶν κοιμᾶται ἢ συνείδησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μ' ἑκείνους; Ἐχαλαρώθη ἡ δύναμις τοῦ ἰσχυροτάτου τούτου ἔθνους; Ἐχουσι γίνῃ δειλοὶ καὶ περιδεεῖς κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὸ θάρρος, τὰ ὁποῖα ποτὲ πρότερον δὲν ἐγκατέλειπον καὶ δὲν ἐστερήθησαν;

Ἄδελφοί μου, ἡ ἀνακωχὴ ὑπεγράφη πρὸ δέκα ἕξ μηνῶν καὶ ὅμως ὁ θάνατος καλπάζει εἰς τὰς θνησκούσας χώρας καὶ ὁ Ἄδης—Μεγάλε θεέ, τοιοῦτος Ἄδης—τὰς ἀκολουθεῖ! «Θὰ ἡδυνάμεθα ν' ἀκούσωμεν τοὺς ὀλολυγμοὺς τῶν βασανιζομένων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλλίου» γράφει Ἀμερικανὸς αὐτόπτης μάρτυς εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου· Ἀγγλικὸς, Γαλλικὸς, Ἰταλικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη, κατέλαβε τὰς περιφερείας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀπεσύρθη.

Ὁ Βρεττανικὸς στόλος πλέει σήμερον εἰς τὸν Βό-

σπορον· και εν τούτοις η έξολόθρευσις έξακολουθει να συμπληρουται. Ἀπο την 12ην Νοεμβρίου 1918 έκάστη άνατολή και δύσις του ήλιου έγινε μάρτυς του φόνου άνδρων, τής άγωνίας των γυναικων, του σκληρου θανάτου των παιδιων. Δέν ζητοΐμεν την προστασίαν των επιζώντων χριστιανων τής Ἀνατολής και Ἀρμενίας, διότι η Μεγάλη Βρετανία υποχρεοϋται δυνάμει συνθήκης, δυνάμει τιμής, δυνάμει εύγνωμοσύνης δια βοήθειαν παρασχεθείσαν εις ήμας εν καιρω άνάγκης. *Οχι διότι άνήκομεν εις την ίδιαν θρησκείαν, αλλά διότι εΐμεθα άνθρωποι και διότι γνωρίζομεν την σημασίαν των λέξεων «άδελφосύνη και «δίκαια του ανθρώπου».

Μοι φαίνεται οτι ενταϋθα, εις το Λονδινον, εν τω μέσω τής μεγάλης ύλιστικής κινήσεως και έγωϊσμοϋ, εν τω μέσω του άγώνος μεταξϋ φατριων και φιλοδοξιων, εν τω μέσω άνησυχων και ταραχων, αι όποια προέρχονται απο τας μεγάλας μας άνάγκας, σήμεραν ύπάρχει μία σιγή. Είς το οϋς των δυναμένων ν' ακούουν ερχεται φωνή άπελπισίας απο τας απομεμακρυσμένας χώρας, εις τους όφθαλμούς του δυναμένου να βλέπη εμφανίζεται θέαμα υπερβαϊνον την ανθρωπίνην όρασιν, εις την καρδίαν, ητις δύναται να αισθανθῆ, ερχεται η άγγελία του σκοπου του ζώντος Θεου.

Δέν θα άπαντήσωμεν εις τους επικαλουμένους τον Χριστον και εν όνόματι του Χριστου επικαλουμένους ήμας;

*Εως πότε, ω Θεε, εως πότε; το αίμοσταγες ξίφος γίνεται περισσότερον ακόμη κόκκιλον.

Ὅστ᾽ αἰτριλισμένα, κατεσκληκότα σώματα, τρέμοντες σκελετοὶ σωρεύονται.

Τ' ἀκόλαστα θηρία ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λείαν των, καὶ οἱ ἐπιζῶντες ἀκόμη, ζῶσι διὰ νὰ φοβῶνται, τοιοῦτο κακὸν, ὦ Θεέ, τοιοῦτο κακόν;

Στείλε, Μεγάλε Θεέ, τὴν ἐντολήν Σου περιβεβλημένην μὲ ἰσχὺν, ἵνα αἱ Πολιτικαὶ Δυνάμεις ἀποβοῦν οἱ Ναῦται Σου οἱ ὅποιοι ἐφ' ὅσον προχωροῦν, οἱ φόνοι καὶ αἱ ὀρέξεις θὰ φεύγουν, ἕως ὅτου τὰ τελευταῖα ταῦτα λείψανα, περισωζόμενα, θὰ ὑψώσουν πρὸς Σὲ, βοηθούμενα, ὑπερασπιζόμενα, ἀγαπώμενα, χαίροντα τέλος, ἕνα ὕμνον, ἀγαπητέ Θεέ, ἕνα ὕμνον ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

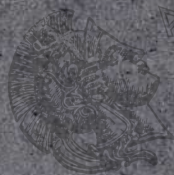
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023436

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τριᾶντα γροσίον 12.